

FIRSAT EŞİTLİĞİ AÇISINDAN DİĞİTAL BÖLÜNME VE TÜRKİYEDEKİ DURUM

Doç. Dr. Mehmet Durdu KARSLI
Yrd. Doç. Dr. Hasan Basri GÜNDÜZ

İkibinli yıllar bilgi çağı olarak adlandırılmaktadır. Bu çağın nitelikleri; bilgi, bilgi üretimi, bilgi teknolojileri, bilgi erişimi ve bilgi kullanımı olarak ortaya konmaktadır. Bu nitelikler toplumları ve kurumları olduğu kadar bireyleri de önemli ölçüde etkileyecek görülmektedir. Daha şimdiden çeşitli boyutlarda bu etkilerin ipuçları ortaya çıkmaktadır. Bu etkilerden en önde geleni, zenginliğin kaynağının değişmesidir. Artık zenginlik kaynağı olarak mal üretimi değil bilgi üretimi öne çıkmıştır. Bunun en güzel örneğini mal üreten örgütlerden daha çok kazandığı gözlenen "Microsoft" firması vermektedir.

Bilgi toplumunun en belirgin özelliği, bilgi patlaması olarak nitelendirilebilecek ölçüde, çok yoğun bir bilgi üretiminin olması ve üretilen bilginin çok kısa sürede uygulamaya aktarılmasıdır. Buna paralel olarak bilgi çağının diğer özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir: bilginin önem kazanması, globalleşme, bilgi sektörünün doğuşu, çevre koruma şuurunun gelişmesi, gönüllü kuruluşların etkinleşmesi, kişinin merkezi konuma gelmesi, bilgisayarlaşma. Geleceğin bilgi toplumu esas yapısını bilgisayar ve iletişim teknolojisinin belirlediği tamamen yeni bir yapıda olacaktır (Karşlı ve Diğerleri, 2000; Çoban, 1997; Bozkurt, 1996; Erkan, 1994).

Bilgi Toplumu'nda belirlenen etkinliklerin yerine getirilebilmesi için, toplum üyelerinin bu etkinlikleri yerine getirecek niteliklerle donatılması gereği vardır. Ancak insanların toplumsal ve örgütsel yaşamda edindiği deneyim, birikim ve eğitimlerinin anılan nitelikler ile tanışık olup olmaması ve anılan etkinliklerde bulunup bulunmaması, bilgi toplumunun gerektirdiği niteliklerin kazandırılmasında önemli bir rol oynayacaktır (Karşlı ve Diğerleri, 2000).

Bu özellikler çerçevesinde bilgi toplumunda; gelişmenin özünü bilgisayar teknolojisinin temsil edeceği, zihinsel emeğin ikamesi ile bilgi üretme gücünde artış olacağı, esas üretim merkezlerinin bilgisayar merkezleri olacağı öngörülmektedir (Bozkurt, 1996; Fındıkcı, 1996; Erkan, 1994). Bu nitelikleri ön plana çıkaran temel faktörün de bilgi teknolojileri olacağı düşünülmektedir.

Bilgi Teknolojisi Kavramı

Bilgi Teknolojisi; verilerin kaydedilmesi, belirli bir işlem sürecinden geçirmek suretiyle bilgiler üretilmesi, üretilen bu bilgilere erişilmesi, saklanması ve nakledilmesi gibi işlemlerin etkili ve verimli yapılmasına olanak tanıyan teknolojilere verilen isimdir (Bensghir, 1996, s.39).

Bir bilginin toplanmasını, işlenmesini, saklanmasını, gerektiğinde herhangi bir yere iletilmesini ya da herhangi bir yerden bu bilgiye ulaşılmasını bugün için elektronik, optik vb. tekniklerle otomatik olarak sağlayan teknolojiler bütünü bilgi teknolojileri olarak tanımlanabilir (Ceyhun, 1997, s.17).

Bilgi toplumunda bilgi teknolojilerinin merkezinde dijital teknolojiler yer almaktadır. Bilgiye en hızlı ulaşmada, bilgiyi hızlı ve doğru saklamada, bilgiyi yoğun ve zamanında yayma ve kullanma konularında en tercih edilen bilgi teknolojisi olarak kabul edilen dijital teknoloji, diğer yandan toplumsal ve bireysel açıdan yeni bir olumsuzluk yaratmaktadır. Dijital

bölünme olarak adlandırılan bu olumsuzluk, fırsat eşitliği açısından toplumsal ve bireysel boyutta üzerinde durulması gereken önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dijital Bölünme

Dijital bölünme kavramı, toplumun ya da bireylerin bilgiye sahip olanlar ve olmayanlar biçiminde ikiye ayrılmasıdır (Irving, 1999). Dijital bölünme, bilgisayar, telefon, internet bağlantısı gibi araçlara ve yeni teknolojileri kullanma olanağına sahip olma veya olmamanın verdiği ekonomik, sosyal ve insan hakları ile ilgili bir kavramdır. Bu açıdan bakıldığında dijital bölünme telefon, bilgisayar, internet gibi araçlara sahip olanlar ve olmayanlar açısından kazanım ve yitimlerini ön plana çıkaran stratejik bir kavramdır.

Dijital bölünme farklı gelir ve eğitim düzeylerindeki birey ya da toplumlarda, farklı etnik ya daırka dayalı gruplarda, gençler veya yaşlılarda, sadece anne veya baba ya da her ikisinin birarada yaşadığı ailelerde (McConnaughey, 1997) dijital teknolojiye sahip olup olmamanın yarattığı bir farklılıktır.

Hemen hemen her ülkede insanların belli kesimi bir toplumun sunması gereken en iyi bilgi teknolojisine sahiptir. Bu insanlar, yaşantılarla ilişkili olan eğitime ve zenginliğe sahip olduğu kadar en güçlü bilgisayarlara, en iyi telefon hizmetlerine ve en hızlı internet servislerine sahiptirler. Bir diğer grup insan da mevcuttur ki bu yukarıda sayılanların hiç birine sahip değildir. Bu iki grup arasındaki fark dijital bölünmeyi açığa çıkarmaktadır.

Dijital bölünme geçmişin klima, otomobil veya radyo teknolojisinin yarattığı bölünmeden farklı değildir. Yeni teknolojinin bütün insanlara aynı anda varmasını ummak da olağan dışı bir beklentidir. İki yeni sosyal sınıfın yaratılmasında özel tehlikelerle karşı karşıya değiliz (Educase review). Çünkü dijital araçlara sahip olan grup yada bireyler toplumun üst ve orta kesiminde olanlardır. Bu biçimiyle dijital araçlar var olan yapının sürdürülmesi ve aradaki uçurumun daha da derinleşmesi işlevini yerine getirmektedir. Bu durumda sınıflardan birinin ümitsizce daha düşük bir duruma düşmesi kaçınılmazdır.

Dijital zenginlik, klima ve arabalarda ortaya çıktığı gibi, kâr güdüsü ile ortaya çıkan arz ve talebin gücünden yayılır. Bu süreç zenginlik yaratmaya ve insanlığı daha yüksek hayat standardına doğru taşımaya devam edecektir. Piyasa mükemmel bir şekilde çalışmamasına rağmen hükümetin vergi ve harcama programlarından çok daha iyi çalışmaktadır. Hükümet yeni bir zenginlik yaratamaz yalnızca mevcut olan zenginliği bir kesimden alıp diğer bir kesime verir. Dijital teknoloji ise, yarattığı dijital ekonomi gibi yollarla yeni bir zenginlik yaratma gücüne sahiptir.

Bu bölünmenin daha az şanslı kesiminde olmak demek bilgisayar bağlantılı pek çok işte ve bilgi temelli ekonomimizde yer almak için daha az fırsat demektir. Aynı zamanda internette mevcut olan iletişim imkanları, eğlence, alışveriş, eğitime katılmakta da daha az fırsat demektir. Önemli sayıda insan günlük aktivitelerini düzenlemek için her geçen gün interneti daha çok kullandığından bu araçlara erişmekten yoksun olanlar günden güne daha da dezavantajlı bir duruma düşmektedirler.

Dijital Bölünme yaşadığımız bir gerçektir, vardır ve giderek yaygınlaşmaktadır. Görmezlikten gelinmesi ya da yadsınması toplumlara gelecekte çözmekte zorlanacakları daha büyük problemler yumağı mirası bırakma potansiyeline sahiptir. Çünkü dijital bağlantı kurma ekonomik ve eğitimsel gelişmede ve dolayısıyla da toplumsal katılımı da gittikçe daha da kritik hale gelmektedir.

Dijital Bölünme ve Fırsat Eşitliği

Gelişmiş toplumlar yetenekliyi seçmekle yetinmeyip yeteneği geliştirme yollarını da aramaktadırlar. Aslında her ülke, farklı özellik ve yetenekleri olan bireylerden oluşan bir yetenek havuzuna sahiptir. Gelişmiş toplumlar yetenek havuzunu etkili ve verimli kullanarak kalkınma sürecinin dinamosunu oluşturmaktadırlar. (Tezcan 1981:45). Bu açıdan bireyin sahip olduğu potansiyeliyle orantılı olarak topluma katılamaması, ait olduğu toplum açısından bir yetenek kaybı, birey açısından ise, törel ve psikolojik bir fırsat eşitliği sorunudur.

Dijital çağın teknoloji araçlarını kullanmak yaşamsal öneme sahip bir amaçtır. Bilgi teknolojileri ve bilgisayar araçlarının yaygın kullanılması sonucu, bilginin yayılması politikaları açısından yeni bir döneme girmiş bulunuyoruz. Bunun en önemli göstergesi dijital ekonomidir. Gerçekleşmiş ve gerçekleşmekte olan dijital kapsam eşitliğin her bir ögesini etkiler duruma gelmiştir. Dijital kapsam bireyleri ait oldukları toplumsal sınıfla doğru orantılı olarak etkilemektedir. Çünkü dijital teknolojiye sahip olma ya da onu kullanma biçimi bireylerin toplumsal sınıfından bağımsız değildir.

Toplumsal sınıf, bireyler için belirleyici bir role sahiptir. Bir toplumda bireyler çeşitli statülerde ve gruplarda bulunabildikleri halde, ancak yalnızca tek bir sınıfın üyesidirler. Toplumsal sınıf bireylerin ilişkilerinin bileşkesi niteliğindedir. Bu ilişkiler bireylerin eğilimlerinin dışında ve onlardan bağımsız olarak gerçekleşir. Toplumsal sınıf bireyler arasında, servet, tüketim maddeleri, eğitim, konuşma, giyiniş, görgü kuralları ve diğer kültürel değerler açısından da farklılaşmaya neden olur. İnsanlar yasalar önünde eşittir, soyluluk ünvanları yoktur fakat, servet, gelir, saygınlık, değer, güç ve yetki bakımından var olan eşitsizlikler, toplumu bölen bireylerin yaşamını etkileyen yadsınamaz gerçeklerdir (Tan 1981:85).

Çocuğun toplumsal sınıfını, ait olduğu ailenin toplumsal sınıfı belirler. Irk, renk, dil, cinsiyet gibi etkenlerin dijital paylaşım eşitsizliğine temel oluşturması önlenirse bile, anne-babalarının toplumsal sınıfına göre çocuklar arasında farklılaşmalar olduğu gözlenmektedir. Eğitim aracı olarak dijital teknoloji bir taraftan bireyin sınıfını değiştirebilmesi için bir toplumsal hareketlilik aracı rolünü oynarken diğer yandan, eğitim yoluyla toplumsal hareketlilik sağlanabilmesi, anne-babanın toplumsal sınıfının etkisi altındadır.

Yüksek teknoloji bilgi, araç ve hizmetleri yalnızca zenginler için hazırlanan lüks maddeler olarak ortaya çıktı. Zenginler çocuklarına bu araçları nasıl kullanacaklarını öğretiyor ve onların çocukları da piyasayada sürekli devam eden bir döngü şeklinde bilgi teknolojilerini satın almalarını sağlayan yüksek ücretli işleri güvence altına alıyorlar. Zengin daha zengin olurken, diğerleri giderek daha da fakirleşiyorlar.

Gelir değişkeni yanında, bireylerin yaşadığı coğrafi bölge, yerleşim birimi, eğitim düzeyleri, bölünmüş veya yalnız ailede yaşama gibi diğer bağımsız değişkenler dikkate alındığında, bilgi kaynaklarının kullanımı açısından dijital bölünme daha da belirginleşmektedir. Dijital bölünme bunlara sahip olanlarla olmayanlar arasındaki uçurumu daha da artırmaktadır. Sorun bu konuda herkes için bir altyapı oluşturma sorunudur

Çünkü sahip olunan insan kaynağı potansiyelinin harekete geçirilebilmesi tüm nüfusun gizil gücünün ulaşabilecekleri en yüksek düzeye ulaştırılabilmesiyle olanaklıdır. Bireylerin gizil güçlerini açığa çıkarabilmek, onların kendilerini tanımalarını, ve onlara çeşitli kaynaklardan gelen zengin seçenekler ve olanaklarla donanmış zengin bir öğrenme ortamı yaratmayı ve sunmayı gerektirir. Dijital teknolojiler bu ortamın altyapısını oluşturmaktadır.

Ancak bir çok aile ve insan giderek dijital kullanımla tanışmakta ve ilerlemekte iken bazıları daha da geri gitmektedir. Bu durum birde bilgi teknolojilerinin kullanımını açısından düşünüldüğünde, ailelerin ve bireylerin bilgisayara ve internet bağlantısına sahip olmasına bakılarak dijital yayılmanın büyüklüğü ölçülebilir. Aynı zamanda dijital olarak bağlantı kuran grupların paylarındaki farklılıklara bakılarak da dijital bölünmeye ilişkin bir kestirim yapılabilir.

Teknolojik uçurum yaygın olarak dijital bölünme diye adlandırılıyor. Bu açıdan bakıldığında, teknoloji ve bilgi uçurumu fakirliğin korunması anlamına gelir. Kırsal ve azınlık nüfusun bilgi teknolojileri devriminden faydalanması ve buna katılması dijital bölünme içerisinde yer alır. Bu gruplar internet ve bilgisayar kullanımında olduğu gibi telekomünikasyon hizmetlerinde de dezavantajlı konumda kalırlar.

Dijital bölünmenin yarattığı en önemli tehlikelerden biri, bilgi zengini ve yoksunu insanlar olarak yeni bir sosyal sınıf oluşturma olasılığıdır. Elektronik araçları kullanma bilgisinin olup olmaması böyle bir sınıf oluşumunun başlangıcı olarak değerlendirilebilir.

Fırsat eşitliği açısından bakıldığında, bireysel internet kullanımına ilişkin bilgiler dijital bölünme açısından önemli görülmektedir. İnternete insanların nasıl bağlandığı yani evde, okulda, işte, labaratuvarında, kültür merkezinde, internet kafelerde vb internet kullanımını sınırlandırıcı bir etkiye sahiptir.

Dijital Teknolojinin Yaygın Olarak Kullanıldığı Konular

Genel olarak dijital teknoloji; statülerini geliştirmek, iş bulma, kurs almak, okul araştırmalarını yapma, bilgi kaynağı olarak görme, iletişim, eğlence, kendi kendine yardım etme, haberleri izleme, karşılaştırma yapma, hesap ödeme, alışveriş yapma, online kurslar alma, internette sosyal aktiviteye katılma, araştırmalar yapma aracı olarak kullanılmaktadır.

Diğer yandan dijital teknoloji olarak bilgisayarın işte kullanım aktiviteleri; karar verme, vizyon oluşturma, planlama, kaynak geliştirme, ek kaynak yaratma ve olası kaynakları geliştirme, network teknolojisi ve ağının teknik, operasyonel ve destek hizmetlerinin sunumu, network planlama, yerel danışmanlık, eğitim ve teknik hizmetler merkezi oluşturma ve etkili entegrasyon olarak sıralanmaktadır.

Dijital Bölünmenin Yarattığı Eşitsizliklerin Azaltılması

Diğer yandan, zamanı internet başında kullanım için nasıl seçtiği, interneti hangi amaçla kullandıkları örneğin ekonomik ve mesleki açıdan faydalanma vb, bazı insanların neden internete bağlanmadığı, dijital araçlara ilişkin devlet politikasının olup olmadığı, dijital kullanımının ne hızla yaygınlaştığı, dijital araçlara ilişkin sağlıklı bir bilgiye politikacıların, araştırmacıların, akademisyenlerin, sanayicilerin ve halkın sahip olup olmadığı, bilgi kaynaklarına tüm insanların ulaşması için çalışılıp çalışılmadığı gibi konular dijital bölünme açısından üzerinde önemle durulması gereken faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bilgi çağında bilgi kaynaklarının kullanımı iş bulma, meslektaşlarla ilişki kurma, kurs alma, ürünleri araştırma veya kamuya ilişkin bilgi elde etme gibi konularda giderek artan bir öneme sahiptir. Dijital bölünmenin yarattığı uçurumu kapatmak için internetin sağladığı avantajlardan yararlanmayan kimse bırakmamak, dijital bölünmeye ilişkin yukarıda sayılan faktörlerin dikkate alınması bakımında ilk kritik adımdır.

Bilgisayar ve internet fiyatlarının azalması, bunlara sahip olan ve kullananlar ile sahip olmayanlar arasındaki bu farkı kapatabilir.

Dijital bölünmenin azaltılması için, bilgi kaynaklarına ulaşmada yeni kamu politikalarına ve özel girişimcilere ihtiyaç vardır. Örneğin, sağlıklı rekabet politikaları oluşturmak, temel telefon ve diğer bilgi hizmetlerinin fiyatlarının düşmesi ve global hizmet politikaları üretmek sorunun çözümünün önemli bir parçasını oluşturacaktır.

Dijital bölünme sorunun çözümünde okullar, kütüphaneler ve diğer kamu hizmet alanları gibi toplumsal kullanım merkezleri önemli bir rol oynayacaktır. Herkese açık internet kullanım merkezleri, iş yerinde veya evde kullanım şansı olmayanlar için kısmen en uygun yerlerdir. Dijital araçlara sahip olmayan grupların (alt eğitim düzeyinde yer alanlar, alt toplumsal sınıflar, azınlıklar, işsizler gibi) bu merkezlerde interneti giderek artan oranda iş bulmak ve kurs almak için kullanmaları sağlanabilir.

Böylece, bu olanaklara sahip olamayanlara kamu alanlarında internet hizmetlerinin sunulması, bu insanlara ekonomik avantajlar sağlayacağı gibi aynı zamanda günümüz dijital ekonomisinde mesleki ve rekabete ilişkin teknik beceriler de sağlayacaktır. Çünkü, bilgisayar ve internet kullanımı giderek yaşamsal bir önem kazanmaktadır, hiç bir bireyin bunun gerisinde kalmaması yeni bir toplumsal uçurumun oluşmasını önlemek açısından anlamlı olacaktır.

Gelişmiş ve yaygınlaşmış teknoloji olarak internet farklı gelir ve eğitim düzeyindeki aileler arasındaki bölünmeyi ortadan kaldırılabılır. Bu evde internete bağlı bir bilgisayara sahip olmakla olanaklıdır. Bu yolla dijital bölünmenin önüne geçmek olasıdır.

Bilgi kaynaklarını kullanma kişinin eğitim düzeyi ile yakından ilgilidir. Örneğin, eğitim düzeyinin yüksek olduğu ailelerde eğitim düzeyi düşük olan ailelere oranla kişisel bilgisayar ve internet kullanımı çok daha fazladır. Bu ailelerdeki dijital kullanımın giderek artması internet bağlantısı olmayan ailelerle aralarındaki uçurumu daha da artırmakta ve giderek artan bir eşitsizlik yaratmaktadır.

Eğitim ve gelir düzeyi günümüzdeki dijital bölünmenin en önde gelen ögesidir. Bu nedenle politikacılar bilgi çağında bu soruna ciddi bir yanıt bulmalılar. Bir kesimde bilgisayar sahibi olma ve onu kullanma önemli ölçüde artmasına rağmen, düşük gelir, demografi, coğrafik alanlar ve diğer faktörler bakımından farklı olan başka bir kesim açısından durum aynı değildir. Buna bağlı olarak da dijital kullanım giderek açılan bir uçuruma dönüşmektedir.

Dijital bölünme yerleşim birimine, aile yapısına, interneti bir çok yerde veya yalnızca bir yerde kullanabilmeye göre farklı boyutlarda ve farklı yoğunlukta oluşabilmektedir. Çünkü dijital teknolojileri kullanmama ve nasıl kullanıldığını bilmemeyi etkileyen nedenler de farklılaşmaktadır. Bunların belli başlıları; kablolu tv sistemleri ve uydu sistemleri hizmetinin sunumu, istememe, maliyetin yüksek olması, aylık ücret, servis sağlayıcı ücreti, zaman yokluğu, bilgisayarın olmaması veya yetersiz olması, gelecekte kullanmayı planlama, çocuklardan endişe duyma, faydalı bulmama, samimi kullanılmadığına inanma, hizmet sağlanılmasındaki sorunlar, internet faaliyetlerinin ve araştırmalarının tipi olarak sıralanabilir.

Türkiyedeki Durum

Globalleşen dünyada uluslararası rekabete girmiş bulunan Türkiye kendine rakip olarak gelişmiş ülkeleri ve hedef olarak çağdaş uygarlık düzeyini seçmiş bulunmaktadır. En karlı yatırımın insana yapılan yatırım olan eğitim olduğunun bilincindedir. Ancak sahip olunan insan kaynağı potansiyelinin harekete geçirilebilmesi tüm nüfusun gizil gücünün ulaşabilecekleri en yüksek düzeye ulaştırılabilmesiyle olanaklıdır. Bu nedenle ülkenin

yetenek havuzunun tüm olarak kullanılabilmesinin önündeki engellerin kaldırılması gerekir.

Bilgi toplumunun altyapısını dijital teknoloji oluşturmaktadır. Türkiye açısından dijital bölünme; dijital araçlara ulaşma, onları kullanabilme ve yaygınlaştırma bakımından ele alınmalıdır. Dijital araçlara ulaşma kavramı, telefonun, internet sunucunun ve bilgisayarın maliyetine katlanabilmeyi, özel girişim veya kamu alanlarından yararlanabilmeyi kapsar.

Türkiyede bilgisayar ve donanımı çoğunlukla üretilemediği için ithal edilmektedir. Bu nedenle söz konusu donanımın dövize endeksi olması dövizdeki dalgalanmalara bağlı olarak maliyeti yükseltmektedir. Bu durum teknolojiye sahip olma açısından gelir düzeylerine göre dijital bölünmede önemli bir faktördür. Ayrıca telefon hizmetlerinin görece olarak gelir grupları açısından yüksekliği ulaşılabilirliği etkileyen diğer bir engeldir. Okul, kütüphane, halk eğitim ve gençlik merkezleri gibi kamu alanlarında bilgisayar ve internet hizmetlerinin yeterince sunulmaması alt gelir grupları aleyhine dijital bölünmeyi artırdığı düşünülmektedir. Bunun ekonomik olduğu kadar politik yanı da bulunmaktadır. Ekonomik yanını maliyetlere katlanamama oluştururken, politik yanını yönetenlerin bilgi ve bilgi teknolojilerine ilişkin net bir vizyonlarının bulunmaması oluşturmaktadır.

Kullanabilme açısından ele alındığında, araçların kullanım bilgi ve becerisine sahip olmama, önemi konusunda yeterli bilincin oluşmamış olması, ekonomik, toplumsal ve mesleki yaşamda yeterince yaygın olarak kullanılmamasına bağlı olarak ihtiyaç duymama gibi nedenler sıralanabilir.

Bunlara ek olarak dijital bölünmenin temelinde; coğrafi uzaklık; zayıf ekonomik temeller, özel yatırımların yokluğu, teknoloji alt yapısının geliştirilmesi için özel hükümet politikalarının zayıflığı, internet üzerinde entelektüel hakların korunmasının zorluğu, yasal altyapının oluşturulamayışı, kültürel bakış gibi nedenler yer almaktadır.

Bu engellerin bir sonucu olarak teknolojik ve insani alt yapılar geliştirilememekte ve toplum üyelerinin bilgi ve eğitim olanakları kısıtlanmakta böylece farkında olmadan, insanlar bilgi otoyolunda eşit olmayan bir yarışa sokulmaktadır. Bu durumda teknoloji çözümün bir parçası değil, problemin kaynağı olmaktadır.

Gelişmiş ülkeler bilgi teknolojileri işçilerini ve uzmanlarını eğitmek, yükseköğretimde bilgi teknolojileri programları oluşturmak, bunların bilgi teknolojilerindeki yeteneklerini geliştirmek için bir dizi proje ve eylemler planlamak ve eğitim ve araştırma kuruluşları ile güçlü ortaklıklar kurmaya çalışmakta iken Türkiye'de bu tür çaba ve eylemlere yeterince önem verilmemektedir.

Örneğin Amerika'da federal hükümetin eğitim teknoloji programlarına yatırımı 1990'da 23 milyon dolarken bugün 3 milyar dolara yükselmiştir. Bir çok federal aracı kurumlar zengin çocuklar ve ekonomik olarak dezavantajlılar arasındaki dijital bölünmeyi daraltmayı amaçlayan programlar başlatmışlardır. En büyük ve en başarılı federal hükümet inisiyatif programları, ulusal bilim kurumu federal iletişim komisyonu eğitim ve ticaret bakanlıkları tarafından yönetilen programlardır. Bu çerçevede Amerika'da dijital bölünmenin sona erdirilmesi için iki temel strateji üzerinde durulmaktadır. Bunlar:

1. Öğrenci ve halkın hem hardware hem de software teknolojilerine ilişkin tam donanımını sağlamak ve artırmak,

2. Bilgi teknolojilerinin uygulanmasına ve alınmasına ilişkin sosyal ve kültürel merkezler oluşturmaktır.

Türkiyede bu türden stratejilere rastlamak bir yana bu tür bir bilince sahip olmak bile ancak çok özel çevrelerde rastlanılan bir durumdur.

Sonuç

İnternet kullanımını artık bir lüks değil bir çok insan tarafından kullanılan bir kaynaktır. Dijital teknoloji araçlarına sahip olmayan bireyler dijital ekonomiye katılanlardan dijital rekabette daha dezavantajlı bir konuma geleceklerdir. Gelir düzeyi, eğitimi, etnik yapısı, yerleşimi, yaşı, cinsiyeti gözönüne alınmadan pek çok grup oldukça yüksek oranlarda faydalar sağlamaktadır.

Bilgi teknolojilerine ilişkin temel araştırmalar; eğitim ve topluma potansiyel etkileri, demokrasi üzerinde; ekonomik gelecek üzerinde, bireyler üzerindeki etkileri şeklinde ortak sonuçlar ortaya koymaktadır. Tüm bu etkiler açısından koşulların iyileştirilmesi artan uçurumların giderilmesinde önemlidir. Teknolojinin sunduğu potansiyel başarıya ulaşmak için dijital bölünmenin sınırları daraltılmalıdır. Bu çerçevede, bilgi zengini olmanın ve olmamanın tehlikelerine karşı Daniel Bell, Charles Reich ve Alvin Toffler gibi uzmanlar ciddi uyarılarda bulunmaktadırlar.

Eğitim bireyleri toplumsal işlevlerine hazırlarken, içinde yer alacakları toplumun ve toplumsal sınıfın kültürünü de aktarır. Üst sınıflar yüksek eğitim ile arzuladıkları mesleki statüye ulaşmak için gerekli ayrıcalık yollarını eğitim düzeyleri ve okul sistemleri ile belirlerken buna birde bilgi teknolojilerinin sağladığı avantajları eklemektedirler. Böylece güce dayalı toplumsal eşitsizliği, akademik hiyerarşiler haline dönüştürmektedirler. Türkiye açısından bu durum, üzerinde itizlikle durulmadığı takdirde, geçirgen toplumsal yapısının kaybedilmesi tehlikesiyle karşılaşma olasılığı görülmektedir.

Eğitimin maliyetlerine katlanabilmek açısından bireyin ailesinin durumu önemlidir. Üst gelir gruplarında yer alan ailelerin çocuklarının gelir getirici etkinliklerde bulunmalarına gereksinim duymamaları bu ailelerin çocuklarının vazgeçme maliyetine katlanmalarını görece olarak kolaylaştırabilir. Oysa alt sınıftan ailelerin çocuklarının eğitim maliyetlerine katlanmadaki zorlukları yanında, onların kısa sürede aile bütçelerine katkıda bulunma beklentileri, alt sınıf çocuklarının uzun süre vazgeçme maliyetine katlanabilmelerini de güçleştirerek kısa yoldan, kısa zamanda hayata atılma ve bir meslek sahibi olma kaygısı geliştirmelerini sağlamaktadır. Bu durum bireylerin eğitim beklentilerinin oluşumunda ailelerin gelir düzeylerinin etkili olduğunu göstermektedir.

Aileler fiziksel çevre kadar kültürel mirası da çocuklarına aktarırlar. Burada aktarılan kültürel miras, içselleştirilmiş değer sistemidir. Bu değerler eğitimsel kazanımı ve erişim düzeyini belirler (Chapman 1986:30). Alt sınıftan gelen çocuk bilgisi çok az ilgi duymaktadır. O eğitim ile kendi gelişmesi arasında bağlantıyı kuramamaktadır. Onun eğitime karşı tutumu yararcıdır (Türker 1974:13). Buna karşın varsıl öğrenciler bilgiyi salt bilgi olarak önemli sayarlar. Bilgi yararlı olmak zorunda değildir. Bilgi tek başına güçtür ve soyut sembolizm pratik uygulanabilirliğe gereksinim duymaz. Yaşadığı evreni tanıma, anlama ve kontrol etme bilginin gücünün kaynağını oluşturur. Eğitimin ödülleri gelecektedir. İyi eğitimin gerçek ödülleri, üniversiteye girme, iyi bir meslek ve iyi yaşam koşullarıdır. Türkiye açısından, Dijital teknoloji, bu türden bir toplumsal bölünme tehlikesinin ipuçlarını açıkça verdiği halde, günlük yaşam ve politika kavgası nedeniyle pek çok kurum ve kişinin umurunda bile değildir.

KAYNAKÇA

- Bozkurt, V. "Enformasyon Toplumu ve Türkiye". Sistem Yayıncılık. İstanbul:1996
- Çoban, H. "Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş". İnkılap Kitapevi. İstanbul: 1997
- Butlor, D. "Gender, Girls, and Computer Technology: What's the Status Now?" <http://wilson.txt.hwilson.com/pdfhtml/03859/2Q5N4/GF7.htm>. 2001
- Chapman, K. "The Sociology of Schools" New York:Tavistock Publications.1986
- Davis, T. and Trebian, M. "Shaping the bDestiny of Native Amereican People by the Digital Divide: the Nation's Tribal Colleges and Universities" *educase Review* January /February 2001
- Erkal, M. "Sosyoloji" İstanbul:Der Yayınevi. 1993
- Fındıkcı, İ. "Bilgi Toplumunda Yöneticilerde Kendini Geliştirme". Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları, No. 2. İstanbul:1996
- Hamilton, K. "Historically Black Colleges Strive to Bring Campus Communities Up to Technological Speed" <http://wilson.txt.hwilson.com/pdfhtml/04213/L.QZ9RT/TSG.htm>.2001
- Irving, L. "Falling Through the Net: Introduction" <http://www.ntia.doc.gov/ntiahome/fttn99/intoduction.html>. 2001
- Irving, L. "Falling Through the Net: Introduction" <http://www.ntia.doc.gov/ntiahome/fallingthru.html>. 2001-
- Karşlı,M.D. ve Diğerleri, "Bilgi Teknolojilerinin İnsangücü İstihdamına Etkisi Çerçevesinde Üniversitelerimizin İstihdam Politikaları ve Uygulamaları" Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. Nisan, Mayıs, Haziran 2001
- McConnaughey, J.W. "Falling Through the Net II: New Data on the Digital Divide National Telecommunications and Information Administration" <http://www.ntia.doc.gov/ntiahome/net2/failing.html>.2001 -1997
- Roach, R. "Bridging the Digital Divide From the Sky" <http://wilson.txt.hwilson.com/pdfhtml/04213/LO7Y3/6S8.htm>.2001
- Roblyer, M.D. "Digital Desperation: Reports on a Growing Technology and Equity Crisis" <http://wilson.txt.hwilson.com/pdfhtml/04947/1PXD4/1fx.htm>.2001
- Rose, M. "Bridging the Digital Divide" <http://wilson.txt.hwilson.com/pdfhtml/04575/1ZWY4/DFX.htm>.2001
- Shapiro, R.J. "Falling Through the Net: Toward Digital Inclusion" <http://www.ntia.doc.gov/ntiahome/fttn/intoduction.html>. 2001
- Tan, M. "Toplum Bilime Giriş" A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını. Ankara: 1981
- Tezcan, M. "Eğitim Sosyolojisine Giriş A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını. Ankara: 1981
- Türker, A. V. "Ankara'da Üç Lisedeki Sosyo-Ekonomik Bakımdan Avantajsız Öğrencilerin Çeşitli Özellikleri, Belli Başlı Eğitim ve Rehberlik sorunları."(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara: 1974